

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1945.

Andra kammaren.

Nr II.

Tisdagen den 6 mars.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidna februari samt den 3 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *Karl Verner Karlsson*, f. 1880. är på grund av akut inflammation i näsans bihålor + akut luftrörskatarr oförmögen att delta i riksdagsarbetet under tiden 5—14 mars, intygas.

Stockholm den 5 mars 1945.

Staffan Friberg,
leg. läk.

Kammaren beviljade herr Karlsson i Grängesberg ledighet från riksdagsgörömlen under 10 dagar fr. o. m. den 5 mars.

§ 3.

Herr statsrådet *Domö* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 129, angående bemyndigande för järnvägsstyrelsen att åtaga sig borgensansvar för lån till Aktiebolaget Svenska godscentraler m. fl. bolag;

nr 130, angående införlivande i statsbanenätet av Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar;

nr 135, angående vissa investeringar i telegrafverkets fond och luftfartsfonden å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45;

nr 136, angående anslag till häradskrivarna för budgetåret 1945/46; och

nr 137, angående gäldande av viss ersättning till baltiska flyktingar.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 86, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning;

nr 90, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 420) angående begränsning av dyrtidstillägg å lön och pension;

nr 91, med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 februari 1943 (nr 28) med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag; och

nr 92, med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 15 december 1939 (nr 856) om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 93, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 458) om inskränkning med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog;

till statsutskottet propositionerna:

nr 107, angående ombyggnad av järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö till normalspår;

nr 108, angående fortsatt elektrifiering av statsbanenätet under budgetåret 1946/47;

nr 109, angående inköp för telegrafverkets räkning av riksbankens fastighet i Kalmar;

nr 110, angående befrielse för stationsmästaren F. E. Pettersson från utgivande av visst skadeståndsbelopp; och

nr 111, angående disposition av vissa äldre reservationsanslag;

till bankoutskottet propositionen, nr 112, angående vissa pensionsbestämmelser för lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 113, angående statsbidrag till hem för kroniskt sjuka; och

nr 117, angående befrielse för H. B. E. Eriksson m. fl. från betalningsskyldighet;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 118, angående fortsatt tullfrihet för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

till statsutskottet propositionen, nr 120, angående omskolning av i militärtjänst skadade;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 121, angående fortsatt giltighet av gällande skattegruppering; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 123, angående anslag till Krigsrätterna: Avlöningar, m. m.;

nr 124, angående filmverksamheten vid försvarsväsendet;

nr 125, angående nedsättning av räntan å tertiärlån m. m.;

nr 126, angående anslag till viss maskinanskaffning för flygtekniska försöksanstalten m. m.; och

nr 128, med begäran om bemyndigande att utfärda bestämmelser om hyresbidrag till ovana skogsarbetare.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 3 och 4, statsutskottets utlåtanden nr 2, 32 och 33, bevillningsutskottets betänkanden nr 13—15, bankoutskottets utlåtanden nr 5 och 6, första lagutskottets utlåtanden nr 3—8, andra lagutskottets utlåtanden nr 7, 12 och 13, jordbruksutskottets utlåtanden nr 6 och 7 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Adolfsson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, angående förbättring av löneställning och anställningsvillkor för vissa statens befattningshavare.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **Karlsson** i Stuvsta, som anförde: Herr talman! 1939 års riksdag antog ett principbeslut om förstatligande av de enskilda järnvägarna. I beslutet förutsattes, att överförandet av dessa enskilda järnvägar i statens ägo skulle ske inom loppet av fem år. Denna period har nu gått till ända. Trots detta befinner sig fortfarande en hel rad järnvägar i enskild ägo. I Stockholms län har blott en järnväg förstatligats under femårsperioden, medan större delen av länets järnvägsnät fortfarande är i enskild ägo.

Som orsak till detta dröjsmål med de enskilda järnvägarnas förstatligande ha vid skilda tillfällen, från mer eller mindre auktoritativt håll, anförts de genom kriget uppkomna speciella förhållandena av statsfinansiell och annan natur. Bland den allmänhet, som är hänvisad till de enskilda järnvägarnas tjänster, råder emellertid åtskillig oklarhet om huruvida ovannämnda skäl verkligen kunna anses motivera dröjsmålet med effektuerandet av ifrågakvarande riksdagsbeslut. Naturligtvis förstår var och en, att staten icke omedelbart efter övertagandet av en enskild järnväg kan, med hänsyn till de nuvarande förhållandena, igångsätta elektrifiering, breddning och dylika såväl kapital- som material- och arbetskraftslukande arbeten. Förstatligandet av enskilda järnvägar kan emellertid, utan några mer väsentliga moderniseringsarbeten, ändå medföra väsentliga fördelar för allmänheten. Såsom exemplen från under kriget förstatligade järnvägar utvisa (Blekinge kustbanor, Västeråsbanan m. fl.), har förstatligandet medfört väsentligt nedsatta biljettpriser och taxor för godsbefordran jämte i många fall snabbare och i övrigt bättre förbindelser. Dessa förhållanden göra att allmänheten fortfarande ställer sig frågande inför uppskovet med förstatligandet av de enskilda järnvägarna.

Till detta komma följande omständigheter. Till följd av biltrafikens minskning och den av krigsförhållandena förorsakade ökningen av statens militära transporter ha även de enskilda järnvägarna kunnat notera en ökad person- och godsbefordran, vilket ofta också medfört ökade vinstresultat, såsom exempelvis fallet varit inom Stockholms län beträffande roslagsbanorna. Samtidigt är det kännetecknande för driften vid de enskilda järnvägarna, att man undviker alla väsentliga, av utvecklingen betingade och nödvändiga moderniseringar, troligen i avvaktan på förstatligande. Detta tillsammans med här och var förekommande bränslebrist har förorsakat trafikanterna åtskilliga bekymmer och föranlett åtskilligt missnöje och talrika uppvaktningar hos de statliga myndigheterna.

Då nu efterkrigsproblemen allvarligt sysselsätta statsmakterna, samtidigt som övertvinnandet av de efterblivna trafikförhållandena vid de enskilda järnvägarna framstår som en ytterst väsentlig fråga för den därav berörda allmänheten, vill jag, i anslutning till de ständiga uppvaktningarna och förfrågningarna, be om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Finns inom kommunikationsdepartementet någon mer eller mindre preciserad plan för inom vilken tid i enskild ägo återstående järnvägar kunna komma att förstatligas, och är herr statsrådet i så fall i tillfälle att delge denna plan?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1945/46 till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1945/46, i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1945/46 till allmänna indragningsstaten.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Herr *Jonsson* i Haverö avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 469, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 128, med begäran om be- myndigande att utfärda bestämmelser om hyresbidrag till ovana skogsarbetare.

Denna motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.11 em.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 7 mars.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Ledamoten av riksdagens andra kammare fru *Sigrid Ekendahl* är på grund av akut övre luftvägsinfektion tills vidare oförmögen deltaga i riksdagsarbetet, vilket härmed intygas.

Stockholm den 6 mars 1945.

R. Nordenberg.

Att riksdagsledamoten fru *Olivia Nordgren* intagits å härvarande klinik för vård och operation, intygas härmed.

Lund den 6 mars 1945.

Lunds kvinnoklinik.
Stig Kullander,
e. o. amanuens.

Härmed intygas, att redaktör *Oskar Emil Olovson*, Västerås, fr. o. m. den 1 mars 1945 och tills vidare vårdas å centrallasarettets i Västerås kir. avdelning.

Centrallasarettet, Västerås den 6 mars 1945.

E. Bergenfeldt,
lasarettsläkare.

Kammaren beviljade fru Ekendahl, fru Nordgren och herr Olovson i Västerås ledighet från riksdagsgörömlen tills vidare, fru Ekendahl och fru Nordgren fr. o. m. den 6 innevarande mars samt herr Olovson i Västerås fr. o. m. den 1 innevarande mars.

§ 2.

Herr talmannen yttrade: Efter samråd med talmannen i första kammaren och talmanskonferensen får jag med avseende å riksdagsarbetet vid påsktiden meddela kammaren, att, såvitt nu kan bedömas, sista arbetsplenium före påsk blir onsdagen den 21 mars eller, om så erfordras, torsdagen den 22 mars. Efter påsk återupptages riksdagsarbetet torsdagen den 5 april. Såvida voteringspropositioner för gemensamma omröstningar dessförinnan blivit godkända, sammanträda kamrarna sistnämnda dag, torsdagen den 5 april, kl. 2 eftermiddagen, varvid gemensamma omröstningar anställas. Allt detta under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan anordning.

§ 3.

Herr statsrådet *Danielson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 134, angående inrättande av en personlig professur i röntgendiagnostik för docenten E. L. R. Lysholm.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Bergquist** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr von Friesen till mig riktat fråga, huruvida jag ansåge det erforderligt att vidtaga åtgärder för genomförande av en lagstiftning som bättre än nu tryggade familjens rätt att, därest den så önskade, kvarstanna i sin bostad även efter hemskillnad mellan makarna. *Svar på interpellation.*

Till svar härå vill jag anföra följande.

Vid hemskillnad förekommer ofta att hustrun tillerkännes vårdnaden om barnen och rätten att intill dess bodelning sker sitta kvar i boet. I regel föreligger då för hustrun ett starkt intresse att även efter hemskillnaden få disponera den av familjen bebodda lägenheten. Emellertid är det i flertalet fall mannen som är kontrahent i hyresavtalet. Visserligen har vid hyresavtalets ingående förutsatts, att utom mannen även hans hustru och barn skola bebo lägenheten, men hyresvärden har därvid i regel räknat med den ekonomiska ställning som mannen har. Det är ingalunda säkert, att hyresvärden, om hustrun efter hemskillnaden får övertaga hyreskontraktet, får en i ekonomiskt hänseende lika tillförlitlig hyresgäst som han vid avtalets ingående räknat med.

Gällande hyreslag stadgar i fråga om överlåtelse av hyreskontrakt, att hyresvärdens samtycke skall inhämtas före överlåtelsen. Om hyresgästen utan hyresvärdens medgivande överlåter lägenheten till annan, är hyresrätten förverkad och hyresvärden följaktligen berättigad att uppsäga avtalet. Om emellertid vad som lägges hyresgästen till last finnes vara av ringa betydelse, må han ej skiljas från lägenheten. Svarar mannen alltjämt för hyran, torde hyresvärden icke vara berättigad att uppsäga hyresavtalet därför att mannen icke själv längre är bosatt i lägenheten. Vill mannen, att hustrun skall övertaga hyresgästens förpliktelser enligt hyreskontraktet, torde hyresvärden icke vara berättigad att vägra sitt godkännande, med mindre hans säkerhet för hyran genom överlåtelsen i avsevärd mån försämrats. Detta innebär dock icke, att mannen eller hustrun kan tvinga hyresvärden att godtaga hustrun som hyresgäst. Vägrar hyresvärden utan skäligen anledning sitt samtycke eller lämnas ej besked inom viss tid, är påföljden, att mannen-hyresgästen äger uppsäga avtalet.

Nu anförda regler äro utformade med hänsyn till normala förhållanden. De torde även i nuvarande läge vara till fyllest, såframt mannen är lojal mot hustrun och ej söker försvåra för henne att behålla bostaden. Om mannen uppsäger

Svar på interpellation. (Forts.)

kontraktet, kan emellertid hustrun, såsom framgår av det i interpellationen åsyftade hovrättsutslaget, bliva utsatt för risken att få lämna bostaden, vilket vid rådande brist på lägenheter givetvis kan vålla henne kännbara olägenheter.

Med anledning av vad interpellanten anfört är jag beredd att låta verkställa undersökning, om behov föreligger att införa särskilda bestämmelser i ämnet. Jag vill i anslutning härtill anmärka, att motsvarande problem torde kunna uppkomma i fråga om lägenheter som innehavas med bostadsrätt.

Härefter yttrade

Herr von Friesen: Herr talman! Då syftet med interpellationen till alla delar torde ha uppfyllts genom det lämnade svaret, att statsrådet kommer att igångsätta en utredning om de frågor, som beröras i interpellationen, skall jag endast vid detta tillfälle, herr talman, nöja mig med att till statsrådet framföra mitt tack för det lämnade svaret och för det intresse han visat frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 133, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom; nr 146, angående om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad; och nr 149, angående vissa kapitalinvesteringar i telegrafverkets fond.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till statsutskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 129, angående bemyndigande för järnvägsstyrelsen att åta sig borgensansvar för lån till Aktiebolaget Svenska godscentraler m. fl. bolag;

nr 130, angående införlivande i statsbanenätet av Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar;

nr 135, angående vissa investeringar i telegrafverkets fond och luftfartsfonden å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45;

nr 136, angående anslag till häradskrivarna för budgetåret 1945/46; och

nr 137, angående gäldande av viss ersättning till baltiska flyktingar.

§ 7.

Föredrogs och remitterades till statsutskottet den på bordet liggande motionen nr 469 av herr *Jonsson* i Haverö *m. fl.*

§ 8.

Föredrogs den av herr *Karlsson* i Stuvsta vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående framläggande av plan för förståtligande av återstående i enskild ägo befintliga järnvägar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner om utredning angående rätt för sjuka personer att utan personlig inställelse utöva rösträtt vid allmänna val; och
nr 4, i anledning av väckt motion om utredning angående inrättande av ett skogsdepartement.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i *Utgifter under statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1945/46 under andra huvudtiteln, avseende anlagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.* *riksstatens andra huvudtitel.*

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13, angående anslag till Hovrätterna: Avlöningar.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln (punkten 17) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i hovrätternas personalförteckning vidtaga viss ändring, dels fastställa avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46 dels ock till Hovrätterna: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 151 400 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle bl. a. för kanslibiträdet i lönegraden A 4 hos advokatfiskalen i Göta hovrätt inrättas en extra ordinarie kontoristtjänst i 9 lönegraden.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *C. P. Wahlmark* (I: 111) och den andra inom andra kammaren av fröken *Nygren m. fl.* (II: 245), vari hemställt, att den av Kungl. Maj:t föreslagna tjänsten såsom extra ordinarie kontorist i lönegraden Eo 9 vid Göta hovrätt i stället skulle inrättas såsom en ordinarie kansliskrivartjänst i lönegraden A 11.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 111 och II: 245

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i hovrätternas personalförteckning vidtaga den ändringen att antalet kanslibiträden i hovrätten över Skåne och Blekinge ökades till 2 och antalet kontorsbiträden i samma hovrätt minskades till 2;

b) fastställa i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46; samt

c) till Hovrätterna: Avlöningar för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 2 151 700 kronor.

Enligt utskottets förslag skulle för ovannämnda biträde hos advokatfiskalen i Göta hovrätt inrättas en befattning i lönegraden Eo 11.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *von Heland, Gustav Emil Andersson, Albertsson, Svensson* i Grönvik, *Danielsson* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

*Anslag till
Hovrätterna:
Avlöningar.*

Anslag till Hovrätterna: Avlöningar. (Forts.)

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 111 och II: 245

a) bemyndiga — — — till 2,

b) fastställa i reservationen intagen avlöningsstat för hovrätterna att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46; samt

c) till Hovrätterna: Avlöningar för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 2 151 400 kronor.

Dessa reservanter hade i fråga om ovannämnda befattning vid Göta hovrätt anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Pettersson** i Dahl: Herr talman! Den fråga, som vi nu behandla, hör ingalunda till de större. Det gäller ju löneplaceringen för biträdet hos advokatfiskalen i Göta hovrätt, där i utskottet olika meningar gjorts gällande. Vi ha i en reservation stannat för Kungl. Maj:ts förslag, som också sammanfaller med Göta hovrätts eget.

Vi ha allesammans vetskap om att vid löneplaceringar det är så, att de olika ämbetsverken vart för sig göra upp ett löneförslag. Sedan behandlas detta av allmänna lönenämnden och statskontoret. I detta fall har statskontoret biträtt Göta hovrätts förslag, medan lönenämnden har ansett, att detta biträde bör ha en annan placering, och föreslagit en uppflyttning i förhållande till hovrättsens förslag. Nu tycker man, att ett ämbetsverk som Göta hovrätt bör ha alla möjligheter att bedöma arbetsbördan och därför också ha alla förutsättningar att bedöma löneplaceringen riktigt samt att sedan också Kungl. Maj:t torde ha möjlighet att pröva denna fråga i förhållande till andra lönesättningar. Man tycker då även, att man står på säker mark, när man följer såväl ämbetsverken som Kungl. Maj:t.

Nu har här förevarit en motion, som har gått på en högre placering. Det är väsentligen detsamma som utskottsmajoriteten stannat för. För att nu litet grand belysa vad detta gäller, må nämnas att det är fråga om en uppflyttning från den tidigare löneplaceringen i lönegrad A 4 och till, såsom det föreslagits, Eo 9. Det blir en uppflyttning, som med lön och kristillägg innebär bort emot 1 000 kronor i löneförhöjning då man räknar med första löneklassen i resp. lönegrupper. Man tycker ju, att det är ingalunda en dålig uppflyttning för detta biträde hos advokatfiskalen.

Nu kanske det senare i debatten kommer att sägas, att denna restriktivitet beror på att innehavaren av denna tjänst är en kvinna. Men i detta fall inverkar det givetvis ingenting, ty under alla förhållanden är detta i och för sig en ganska hög löneuppflyttning, som man tycker kan vara skälig och bör kunna räcka.

Vi se också av handlingarna, att det är icke stort mer än 300 kronor som vi slåss om. Man kan ju säga, att när man kan uppflytta vederbörande biträde så att det blir en förbättring i lönehänseende på närmare 1 000 kronor, kan man också sträcka sig till 300 kronor därutöver. Vi, som stå för reservationen, ha emellertid ansett, att man bör stanna vid hovrättsens och Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr von Heland m. fl.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag ämnar följa den ärade reservantens exempel och fatta mig ganska kort i den föreliggande frågan. Det förefaller mig för övrigt, att skillnaden i kostnad mellan de olika ständpunkterna är så pass liten att den motiverar en ganska kort riksdagsdebatt.

Anslag till Hovrätterna: Avlöningar. (Forts.)

Jag vill emellertid erinra kammaren om att denna fråga ingalunda är ny. Den har varit uppe till behandling direkt eller indirekt vid de två riksdagar, 1942 och 1943, när riksdagen tog ståndpunkt till omorganisationen av domsagoförvaltningen. I samband med denna omorganisation genomfördes den administrativa förändringen, att häradsrätternas avlöningsanslag, som tidigare hade utbetalats genom länsstyrelserna, överflyttades till hovrätterna. Det blev sålunda en väsentligt utökad administrativ apparat, som måste förläggas till hovrätterna. I samband härmed väcktes i riksdagen en motion, som just gällde lönesättningen för det kvinnliga biträde i Göta hovrätt, som närmast under advokatfiskalen skulle handhava avlöningsutbetalningen. Riksdagen var emellertid vid detta tillfälle ej beredd att taga ställning till denna fråga utan ville för sin del invänta ytterligare erfarenhet, sedan den nya organisationen trätt i kraft. Nu har denna organisation fungerat två år. Detta gör, att man med större säkerhet kan taga ståndpunkt till föreliggande fråga. Jag skall då med några ord beröra frågans sakliga innebörd.

I Svea hovrätt, som har att ombesörja avlöningsanslagen för 48 domsagor, har man en kamrerare i lönegrad A 22, som sysslar med dessa saker. Göta hovrätt däremot, som har 41 domsagor, har icke motsvarande kamrerstjänst, utan man har lagt detta arbetsområde under advokatfiskalen, som emellertid har väsentligen andra uppgifter att fylla. Under honom är det sålunda ett kvinnligt biträde, för närvarande placerat i lönegraden A 4, som utför det egentliga arbetet.

Vi finna av detta, att själva organisationsapparaten är lika stor i Göta som i Svea hovrätt. De två andra hovrätterna ha väsentligt mindre områden. Hovrätten över Skåne och Blekinge har 16 domsagor, och hovrätten för Övre Norrland har 10 domsagor. Dessa hovrätter kunna icke tagas i betraktande i detta sammanhang.

Då har, som den ärade reservanten omnämnt, Göta hovrätt föreslagit, att detta kvinnliga biträde skulle uppflyttas i lönegraden Eo 9 för att lönesättningen skulle bli mera skälig i förhållande till arbetsuppgifterna. Allmänna lönenämnden, som haft att behandla denna fråga lika väl som flertalet andra löneplaceringsfrågor, har emellertid ansett, att med hänsyn till denna befattnings vikt och betydelse var det skäligt att inrätta en befattning i Eo 11, alltså med kansliskrivares tjänsteställning. När Kungl. Maj:t haft att bedöma frågan har Kungl. Maj:t följt Göta hovrätt, och de ärade reservanterna ha ställt sig på samma ståndpunkt.

Nu är det på det sättet, att allmänna lönenämnden måste anses ha ganska stor erfarenhet, och dess omdöme i löneplaceringsfrågor plägar tillmätas en avgörande betydelse i riksdagskretsar. I allmänhet brukar ju ställningen vara den, att allmänna lönenämnden prutar ned ämbetsverkens förslag. Kungl. Maj:t brukar då i allmänhet följa lönenämndens ståndpunkt. Här har det ovanliga inträffat, att lönenämnden kommit till en högre värdering av tjänsten än ämbetsverket, och Kungl. Maj:t har i det avseendet följt ämbetsverket och alltså den lägre ståndpunkten.

För min del plägar jag ju gärna i statsutskottet följa lönenämnden såsom varande en auktoritet på detta område. Det vore emellertid ganska orimligt, om man skulle tillmäta lönenämndens åsikt avgörande betydelse, när det gällde nedflyttningar, men icke när det gällde uppflyttningar. Lönenämndens ståndpunkt i detta ärende är enligt min uppfattning den som är bäst motiverad. Den ärade reservanten gjorde gällande, att Göta hovrätt hade större förutsättningar att bedöma rättmätigheten av lönesättningen än allmänna lönenämnden. Jag vet emellertid, att i detta fall Göta hovrätt vid sitt ställningstagande tagit hän-

'Anslag till Hovrätterna: Avlöningar. (Forts.)

syn till vissa personliga förhållanden. Härvidlag anser jag i likhet med statsutskottets majoritet lönenämndens förslag böra givas företräde.

Den ärade reservanten påstod, att en uppflyttning från lönegraden A 4 till lönegraden Eo 9 skulle medföra en löneförhöjning av omkring 1 000 kronor per år. Jag vågar bestrida riktigheten av denna reservantens uppgift. Jag kan icke stå till tjänst med att exakt angiva, hur stor löneförhöjning, som vederbörande skulle erhålla, men om jag förutsätter, att det är fråga om ett kontorsbiträde, placerat i lönegraden A 4, som har tillräckligt lång tjänstetid för att vara placerat i högsta löneklassen inom denna lönegrad, så bör ju en uppflyttning till lönegraden Eo 9 allenast innebära en uppflyttning med en löneklass, och det blir således icke fråga om en löneökning på 1 000 kronor utan på sin höjd 250 kronor eller 300 kronor. En uppflyttning till exempelvis Eo 11 medför en uppflyttning från löneklass 8 till löneklass 10 och medför således en ökning på i runt tal 300 kronor. Det är den ökning, som skulle ifrågakomma, ifall statsutskottets förslag bifölles. Jag vågar sålunda säga, att det här är fråga om en löneklassuppflyttning av betydligt mindre räckvidd än den ärade reservanten nyss försökte göra gällande.

Jag ber sålunda, herr talman, att med vad jag nu anfört och dessutom med åberopande av statsutskottets motivering få yrka bifall till statsutskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr **Mårtensson**: Herr talman! Jag är fullt medveten om att det finns skäl, som tala för såväl Kungl. Maj:ts förslag som för det av utskottsmajoriteten förordade förslaget. Jag har, då denna fråga behandlades å vederbörande avdelning i statsutskottet, givit min anslutning åt Kungl. Maj:ts förslag. Jag har intagit denna ståndpunkt framför allt därför att jag i likhet med såväl reservanterna som utskottsmajoriteten anser, att det bör företagas en allmän utredning om löneställningen för biträdespersonalen vid hovrätterna. Det förefaller mig emellertid egendomligt, om riksdagen, samtidigt som riksdagen hemställde om en utredning angående löneställningen för en viss personalgrupp skulle vidtaga ändringar av lönen beträffande en medlem av samma grupp. Enligt min uppfattning är det icke lämpligt att ändra löneställningen för någon befattningshavare utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, innan resultatet av den begärda utredningen föreligger. Det bör enligt min uppfattning vid behandlingen av lönefrågorna icke heller bortses ifrån att vissa sporadiska löneuppflyttningar lätt kunna leda till orättvisor bland personalen. I regel brukar det gå relativt lätt att få till stånd en löneändring, om det endast gäller en befattningshavare. Är det däremot fråga om två eller flera befattningshavare, bli betänkligheterna genast större. Motståndet ökas, och är det fråga om en hel grupp befattningshavare, brukar det vara lönlöst att utan föregående utredning försöka få till stånd någon ändring beträffande gruppens löneställning. Detta system med enstaka uppflyttningar kan lätt leda till missnöje bland de anställda och förorsaka felplaceringar av olika befattningshavare i lönehänseende. En sådan utveckling vill jag icke vara med om, och därför kommer jag att ansluta mig till reservationen. Om reservationen bifalles, så innebär det, att lönefrågan för hela biträdespersonalen inom hovrätterna kommer att bli föremål för en undersökning inom den närmaste tiden.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt följande reservationen.

I detta anförande instämde herr *Danielsson*.

Fröken **Nygren**: Herr talman! Utöver vad herr Eriksson anfört har jag icke mycket att säga i denna fråga, och jag skall därför icke taga kammarens tid i

Anslag till Hovrätterna: Avlöningar. (Forts.)

anspråk under många minuter, men jag vill dock säga några ord för att bemöta den föregående ärade talaren. Han är rädd för att det skulle begås en orättvisa, om man vidtog en uppflyttning, som endast berörde en enda person. Det torde väl vara just omtanken om att en viss befattningshavare icke skall bli orättvist behandlad, som varit motiverigen för lönenämndens ställningstagande i frågan. Lönenämnden sitter ju inne med överblick över hela lönesystemet, och det torde väl vara ofrånkomligt, att lönenämnden med det ansvar, som den har inför sin uppgift, icke skulle föreslagit en lönesättning för en befattningshavare utan att lönenämnden prövat befattningshavarens ställning i förhållande till övriga befattningshavare.

Det förefaller ganska egendomligt, att man kan ifrågasätta, att samma arbetsuppgifter, som i Svea hovrätt fullgöras av en kamrer i lönegraden A 22, i Göta hovrätt skulle fullgöras av en befattningshavare i lönegraden Eo 9. Den enda motiveringen tycks vara den, att ansvaret i Göta hovrätt formellt åvilar en befattningshavare i lönegraden A 24, men när i realiteten sistnämnde befattningshavare icke kan utföra arbetet, därför att andra arbetsuppgifter taga hela hans tid i anspråk och den befattningshavare, det här är fråga om, faktiskt har fått sköta tjänsten samt det av erfarenheten till fullo bestyrkts, att synnerligen kvalificerade arbetsuppgifter måst permanent överlämnas till biträdet i fråga, anser jag det fullt motiverat, att befattningen i fråga placeras i den lönegrad, allmänna lönenämnden föreslagit, eller således i elfte lönegraden. Att utskottet med hänsyn till den utredning, som här föreslagits, icke samtidigt velat förorda att, såsom motionären påyrkat, befattningen i fråga skulle förvandlas till en ordinarie befattning i lönegraden A 11 utan stannat vid att föreslå en uppflyttning till lönegraden Eo 11, kan jag för min del icke säga så mycket om. Kommer utredningen till stånd, är jag övertygad om att befattningen i fråga kommer att göras till ordinarie.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde fröken *Andersson*.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Pettersson i Dahl begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkt 13:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 82 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkterna 14—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Punkterna 21—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Lades till handlingarna.

Punkterna 32—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49.

Lades till handlingarna.

Punkten 50.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

§ 11.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till kolonisation för estlandssvenskarna; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställning om anslag till om- och tillbyggnad av patent- och registreringsverkets ämbetsbyggnad; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning i vissa fall av i 8 § 1 mom. tulltaxeförordningen stadgade tidsfrister för åtnjutande av tullfrihet;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående temporär utsträckning av rätten för fiskefartyg att intaga gods från provianteringsfrilager i vissa städer; och

nr 15, i anledning av väckt motion angående rätt till restitution av krono- och kommunalutskylder efter genomgången långvarig sjukdom.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 12.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 5, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Föredrogs vart efter annat:

bankoutskottets utlåtande, nr 6, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ förordningen den 9 maj 1924 (nr 118) med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207); och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strafflagen för krigsmakten, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckta motioner om skyddsbestämmelser för omogna skogsbär.

Första lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 270 i första kammaren av herrar *Näs-gård* och *Jonsson* samt nr 304 i andra kammaren av herr *Orgård m. fl.* I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag, om möjligt redan till innevarande års riksdag, till skyddsbestämmelser för omogna skogsbär.

Motioner om skyddsbestämmelser för omogna skogsbär.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 270 och II: 304, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Pettersson* i Ersbacken, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag angående skyddsbestämmelser för omogna skogsbär.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *Pettersson* i Ersbacken: Herr talman! Jag har vid behandlingen av detta ärende anført en mot utskotts majoriteten avvikande mening. Jag ber till en början att få erinra om hurusom denna fråga vid många tillfällen tidigare varit uppe till riksdagens prövning — ända sedan 1913, för det mesta årligen och med olika motiveringar för motionerna i fråga. En del motioner har gått ut på att man skulle skydda de omogna bären, en del har inneburit att man skulle beakta äganderätten till bären; det har ju rätt olika meningar

Motioner om skyddsbestämmelser för omogna skogsbär. (Forts.)

om vem som egentligen ägt skogsbären, en fråga som jag inte alls vill gå in på. I år gäller det skyddet för de omogna skogsbären. Skulle det ha gällt frågan om äganderätten hade jag inte kommit att yttra mig. Jag tycker att bären räcka till för alla och tror för övrigt inte att den frågan är av så stor betydelse. Då anser jag frågan om ett skydd för de omogna bären vara en större fråga.

Utskottsmajoriteten anser att detta spörsmål är bagatellartat, men jag har sett det på annat sätt och har anlagt försörjningspolitiska synpunkter på frågan. Det finns en hel del problem under denna kris, som man kan betrakta som bagateller, men när de sammanföras kunna de få större betydelse. Jag erinrar om de restriktioner vi med hänsyn till försörjningspolitiken ha på andra områden. När vi gå in på restaurangerna få vi t. ex. skala vår potatis själva. Det är någonting som man kan anse vara bagatellartat, men höga vederbörande ha likväl ansett, att saken har en försörjningspolitisk betydelse. Vidare vill jag erinra om skolungdomens beredskapstävlingar; de samla skrot, glas och en hel del annat, som man kan tycka är rena bagateller, men sett i ett större sammanhang har allt detta sin givna betydelse för landet.

Det är sådana synpunkter jag anlagt på denna fråga. När vår försörjning är så ansträngd anser jag vi böra göra allt vi kunna för att till det allmännas bästa få fram en god vara. Våra grannländer lida oerhört och äro utplundrade till det yttersta, och det gäller för oss att kunna hjälpa dem i denna svåra situation. Det skulle därför vara betydelsefullt om vi kunde exportera så mycket som möjligt av en fullgod vara och inte släppa den ifrån oss utan kontroll på att den verkligen är fullgod.

Nu invänder man på sina håll att det är omöjligt att upprätthålla ett förbud att plocka bären före ett visst datum. Jag vill åter erinra om liknande restriktioner på andra områden. Vi ha exempelvis ett kräftförbud som stadgar att man inte får ta upp kräftor när som helst, utan först efter ett visst datum får man börja kräftfångsten. Vi ha ett sådant förbud även i fråga om jakten; man får inte jaga älg eller skogsfågel etc. när som helst. Visserligen är det väl en och annan som kniper sig en stek på förbjuden tid, men i stort sett kan man säga att bestämmelserna fungerat tillfredsställande. Jag anser att den försörjningspolitiska betydelsen är oerhört stor i denna fråga, och det är därför jag har anfört en mot majoriteten avvikande mening.

Utskottsmajoriteten har nu hänvisat till livsmedelskommissionen, som 1942 uttalade, att det skulle vara till fyllest med upplysning och propaganda om att man inte skall skörda bären i omoget tillstånd. Jag har också varit i förbindelse med livsmedelskommissionen och frågat, om man där hade samma uppfattning härvidlag som 1942 och fick svaret att man inte ändrat ståndpunkt. För mig är emellertid inte detta avgörande, utan vad som väger mera för mig är vittnesbördet från de bärproducerande delarna av landet och där folk ur alla klasser, kan man säga, enat sig om en motion och yrkat på att man skall införa förbud mot plockande av omogna skogsbär. Livsmedelskommissionen ser detta från sin manschettssynpunkt, men den är inte kapabel att avgöra, hur det bör vara beträffande denna fråga. Jag anser för min del att praktiskt folk ute i landet, som känna förhållandena på ort och ställe, äro mera behöriga att säga vad frågan egentligen innebär. Deras mening har således varit av större betydelse för mig.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen till utskottsutlåtandet.

Herr Lindberg: Herr talman! Denna fråga har som sagt varit föremål för riksdagens behandling vid åtskilliga tillfällen, och det kan därför knappast

Motioner om skyddsbestämmelser för omogna skogsbär. (Forts.)

vara någon idé att nu ta upp en större debatt om ärendet. Jag skall be att endast få hänvisa till utskottets motivering och yrka bifall till dess hemställan.

Herr **Persson** i Norrby: Herr talman! Som jag är motionär i detta ärende ber jag att få yttra några ord.

Att vi väckt en motion även i år trots att frågan varit uppe så många gånger tidigare i riksdagen, senast i fjol, beror på att det, särskilt i Hälsingland, genom för tidig lingonplockning under det senaste året åstadkommits större skador än på länge. Då man plockat bären för tidigt ha de blivit osäljbara, och en hel del uppköpare gjorde stora förluster. Nu ha vi tänkt oss att om det av praktiska skäl skulle visa sig omöjligt att få en generell lagstiftning till stånd för hela landet, så skulle det ändå vara möjligt att införa en fakultativ lag, enligt vilken vederbörande kommuner själva skulle ha rätt att besluta, om de vilja ha lagen tillämpad eller inte och hos länsstyrelsen begära lagens tillämpning och att lämplig tidpunkt fastställas för bärplockningens början. Det är nämligen så att mognadstiden inte bara är olika för olika år utan också olika för olika trakter och även många gånger inom samma socken, om den är en av de större. Vi ha föreslagit i motionen att kommunalstämma, där kommunalfullmäktige inte finnes, skall kunna besluta om lagens tillämpning och föreslå ifrågavarande tidpunkt och att länsstyrelsen skulle få rätt att fastställa tidpunkten när plockningen skall börja.

Även för omkring tjugofem år sedan var denna fråga aktuell i riksdagen, och enligt vad som framgår av utskottets redogörelse har det t. o. m. två gånger lämnats kungl. propositioner i ärendet, ehuru frågan har fallit på grund av kamrarnas skiljaktiga beslut. Emellertid ha kommunalstämmorna i våra trakter i Hälsingland börjat ta upp denna fråga varje år, och man beslöt för en del år sedan att rikta en vädjan till befolkningen att inte anställa skada på omogna bär utan börja plockningen först vid ett visst datum. Jag minns att det vissa år var fråga om den 1 september, andra år den 10 september, beroende på mognadstiden. Befolkningen respekterade flera år i rad dessa vädjanden från kommunalstämmorna, och det rådde allmän belåtenhet med detta tillvägagångssätt. Men så var det somliga som inte längre brydde sig om dessa vädjanden, och då en del alltså börjat plocka bären var fältet uppgivet, och sedan dess ha vi haft de här oeffektliga förhållandena i fråga om bärplockningen.

Det finns folk som inte kan vänta tills bären bli mogna därför att de veta, att då blir det många om dem. Om det bara är några stycken som ge sig ut för tidigt, få de plocka och riva som de vilja, annars skulle de behöva gå och leta efter bären och ha svarare att få fulla bördor till kvällen. Den ene missunnar den andre och så börjar man tidigare undan för undan, och följden har blivit — som jag förut sade — att det i fjol anställdes oerhörda skador på bären, särskilt i Hälsingland, där många gjorde stora förluster.

Det råder en allmän opinion, åtminstone i min hemtrakt, om att något bör göras i lagstiftningsväg i detta hänseende. Kommunalfullmäktige ha även tagit upp frågan i en hel del kommuner och anmodat kommunalnämnden att inkomma med en opinionsyttring, som skulle tillställas första lagutskottet. Jag vet inte varför detta inte är omnämnt i utlåtandet, men det är möjligt att man i utskottet i år varit för »het på gröten» med behandlingen av denna fråga så att yttrandet inte hunnit in i tid. Det är emellertid många kommuner som inkommit med begäran, att denna motion skulle bifallas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr Pettersson i Ersbacken.

Motioner om skyddsbestämmelser för omogna skogsbär. (Forts.)

Herr **Fröderberg**: Herr talman! Jag skall också be att få understryka vad talaren för reservationen uttalat.

Jag skulle önska, att de som äro motståndare till lagstiftningen finge vistas i hälsingeskogarna i dessa trakter i augusti månad. Då skulle de snart få se vad en sådan lagstiftning skulle betyda för oss. Tre veckor innan bären äro mogna komma barnen och vilja ha bärplockningslov och så ge de sig i väg till skogen, visserligen i smyg, man skäms ju för att plocka dem så tidigt, men man gör det i alla fall. En tid gjorde vi, som man gjorde i herr Perssons i Landafors trakter, att vi bestämde en viss dag på hösten, då barnen skulle få börja ett tre dagars bärplockningslov. Man uppmanade då allmänheten att icke gå till skogen för att plocka bär före den dagen och det arrangemanget gick bra under två, tre års tid. Men sedan började den ene efter den andre att plocka bären tidigare och så blev det villervalla på området igen. När jag i höstas gick på vägen hemåt kunde jag inte gå hundra meter utan att möta någon som sade: kan ni inte göra någonting i riksdagen för att stoppa upp den här förtidiga bärplockningen. Man plockar bären som kart och tager hem och gömmer dem, och sedan blandar man upp karten med mogna bär, ty bären som plockas i första omgången kunna ej avyttras, som de äro, utan måste blandas upp med mogna bär. De som skola koka och sylta här veta nog, hur sådana bär ta sig ut, särskilt när det är ont om socker. Damerna här veta nog och jag är säker på att även herrarna veta det, att dessa kart dra minst dubbelt så mycket socker och ändå blir sylten ej lika bra, som när man har mogna bär. Ur folkhushållningssynpunkt är det i landets intresse att någonting göres på detta område, särskilt när det gäller lingon.

Jag skall ej upptaga tiden längre, herr talman, utan ber att få yrka bifall till reservationen. Det är en genomgående tanke hemma, att man bör göra någonting i denna sak.

Häruti instämde herr *Edberg*.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Pettersson i Ersbacken begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 138, angående lån till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, m. m.; och nr 139, angående statens kreditgivning till utlandet m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 16.

Föredrogos vart efter annat:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 88 § växellagen, m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 21 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion angående förstärkning av s. k. ofullständiga jordbruk med skog från statens och bolagens m. fl. skogsdomäner.

*Motion om
viss förstärkning
av s. k.
ofullständiga
jordbruk.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 436, hade herr *Hansson* i Skediga hemställt, »att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära skyndsam utredning angående förstärkning av de s. k. ofullständiga jordbruken med skog från statens och bolagens skogsdomäner liksom från skogsmark, tillhörande akademier, universitet, högskolor och stiftelser samt fideikommiss och skogsspekulanter».

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Hansson* i Skediga: Herr talman! Det torde vara ett känt faktum, att de flesta av de ofullständiga jordbruken äro belägna i skogstrakter. De av mig anmärkta missförhållandena i sådana trakter äro icke en följd av sena tiders handlande, utan bero på bolagens inköp av skogar i slutet av 1800-talet. När man ser, hur mycket skogar bolagen äga i dessa trakter, tycker man, att det är ett förhållande, som är fullständigt stridande mot samhällsutvecklingen. Man kan finna små gårdar, som fullständigt sakna skog, ehuru de äro belägna i skogsmarker. Det finnes visserligen i sådana trakter enstaka gårdar, som bolagen icke kunnat komma åt och som ha tillräckligt mycket stödskog. De av bolagen skövlade gårdarna sakna emellertid, som jag sade, tillräcklig stödskog. Dessa borde återfå en del av de skogslotter, som man tagit ifrån dem. Naturen har, kan man nästan säga, givit anvisning om hur dessa jordbruk skola vara. Det rör sig om mycket klena jordbruk, som jordbruk betraktade, men kompletterade med skog blir det hela ju något annat. Men när skogarna äro fränsålda, förstår man ju hur utfallet av jordbruket skall bli. Ofullständiga jordbruk, som tillhört större fideikommiss — i dylika fall ha kanske fränsålts blott ett mindre antal gårdar — äro också i regel belägna i skogstrakterna. De som äro jordbrukare förstå hur sådana små gårdar äro ur jordbruks- och försörjningssynpunkt.

Det är ju också känt, hurusom man under de senare åren sökt komma till rätta med detta problem. Man har kommit med olika förslag, men då har man hänvisat till pågående utredning. Utskottet har också i dag hänvisat till pågående utredning och avvisat motionen. Utskottet säger nu, att motionären betraktat frågan ur för snäv synvinkel. Varför jag gjort det, vill jag klarlägga för kammaren. Orsaken härtill är nämligen den, att egnahemsnämnderna ju ha möj-

Motion om viss förstärkning av s. k. ofullständiga jordbruk. (Forts.)
ligheter, att i den mån det blir ledig jord föranstalta om en komplettering av de ofullständiga jordbruken beträffande den öppna jorden, men när det gäller skogstillgången blir det svårare. Då har man att räkna med att de stora skogsbolagen aldrig komma att godvilligt avstå skog till dessa småbruk. Ja, det skulle då ske i form av köp och bli de ålagda att sälja skog för detta ändamål, blir det kanske möjligt att nå resultat på den vägen. Säkert kommer emellertid expropriationslagen att få tillämpas i dessa fall.

Jag är säker på att utredningen kommer att ta lång tid och med det stora missnöje, som nu råder hos dem, som äro ägare av ofullständiga småbruk, kommer det att leda till att det ena efter det andra av dessa komma att bli ödehemman. Det är sorgligt att riksdagen, fastän sådana förhållanden stå för dörren, icke vill ingripa för att i tid rätta till förhållandena. Det är säkerligen för sent om några år. Då komma efterkrigsproblemen och kanske krisförhållandena då medföra att gårdarna icke bli så efterfrågade. Det blir kanske rent av lättare för vederbörande att lämna dem och då finna vi måhända, att det är för sent att vidtaga åtgärder i den av mig nu föreslagna riktningen.

Det är med dessa förhållanden för ögonen, som jag velat yttra mig i denna fråga. Tre fjärdedelar av våra småbruk äro belägna i skogstrakter. De av mig föreslagna åtgärderna skulle därför bli av stor betydelse. Vid sidan härav vill jag, även om det nu icke hör till den fråga, som vi nu behandla, säga, att torrläggning av jordar, som höra till dessa småbruk också vore ett gott handtag åt dessa ofullständiga jordbruk.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till min motion. Jag förstår, att den blir avslagen, då ju ett enhälligt utskott avstyrkt den. Jag har emellertid ej känt mig tillfredsställd med förhållandena. Jag känner till, att bolagen gått fram orättvist mot jordbrukarna och att bolagen för en ringa penning kommit över den ena skogsloten efter den andra. Sedan ha de bitit sig så behårt fast vid sina förvärv, att de icke vilja släppa ifrån sig någonting eller lämna sin medverkan till att de gårdar, som äro av en typ, som naturen så att säga själv skapat, åter få sin rätta natur. Dessa småbruk bestå, som jag redan nämnt, endast av dålig jord och ingen skog. Det är sorgligt, när man reser i norra Uppland och ser hurusom dessa ofullständiga jordbruk äro belägna i skogstrakter, där hela socknar bestå av bolagsskogar, medan småbrukarna knappt en gång ha tillräckligt husbehovsbränsle.

Jag hemställer, herr talman, ännu en gång om bifall till min motion.

Herr Nilson i Eskilstuna: Herr talman! Såsom frågan ligger till och då utskottet enhälligt och utförligt redogjort för frågans läge, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hansson i Skediga begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Motion om viss förstärkning av s. k. ofullständiga jordbruk. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Hansson i Skediga, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 139 ja och 25 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 18.

Föredrogs vart efter annat:

andra lagutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av fastigheten Gottsta 1¹⁴² i Häverö socken; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 19.

Föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående utredning om vad som är att anse såsom existensminimum.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 344 hade herr *Persson* i Landafors *m. fl.* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsam utredning för fastställande av vad som skall vara att anse såsom existensminimum samt att Kungl. Maj:t därefter framlägger proposition för riksdagen med förslag till sådana ändringar i fattigvårdslagen, lagen om kommunala pensionstillskott, skattelagarna och indrivningsförordningen, som äro behövlige för att tillförsäkra varje medborgare ett existensminimum».

Utskottet hemställde, att motion II: 344 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Persson* i Landafors: Herr talman! Det yrkande, som vi ställt i vår motion nr 344, nämligen att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsam utredning för fastställande av vad som skall vara att anse såsom existensminimum, ha vi ansett vara betingat av de reformförslag, som ställts på dagordningen genom de stora utredningar, vilka pågå genom befolkningsutredningen, socialvårdskommittén och kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering. Hade en separat utredning blivit verkställd beträffande existensminimum och därigenom kunnat fastställas ett sådant för hela landet, ett existensminimum som är tillfredsställande i fråga om mat, kläder och bostad och som inrymmer visst tillgodoseende av kulturella behov samt förströelse och rekreation, skulle detta enligt vår mening ha varit av grundläggande betydelse

*Motion
angående
utredning om
vad som är att
anse såsom
existens-
minimum.*

Motion angående utredning om vad som är att anse såsom existensminimum.
(Forts.)

för planering och förslag i fråga om socialvården, särskilt den nu viktiga frågan om folkpensionerna och skattelagstiftningen m. fl. frågor.

Vi ha anslutit oss till det yrkande, som efterkrigsplaneringskommissionen ställt. Den yrkar, »att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en ingående utredning avseende minimikostnaderna för en ur hälsosynpunkt tillfredsställande levnadsstandard och att resultaten av en sådan utredning måtte beaktas vid den mera definitiva organisation av socialpolitiken, som nu håller på att förberedas». Detta yrkande avser alltså utredning av begreppet existensminimum för dem som äro i behov av socialvård. Då man icke sagt något därom, ha vi utgått ifrån att det icke varit meningen, att ett sådant fastställt existensminimum skulle ligga till grund för skattelagstiftningen och skatteindrivningsförordningen. Det är detta vi i vår motion ha velat fästa uppmärksamheten på, och vi ha därför yrkat, att utredningen även bör läggas till grund för en anpassning av skattepolitiken till detta existensminimum.

Stora grupper av landets fattiga befolkning leva i ekonomisk misär. Säsongsarbetare och småbönder men även arbetare med mera stadigvarande sysselsättning ha genom sänkta reallöner och militära inkallelser, omfattande försörjningsplikt m. m., en synnerligen svag skatteförmåga, och i många fall sakna de helt möjligheter att betala påförda skatter. Dessa de lägre inkomstagarna här i landet äro i direkt behov av att i lag fastställes ett existensminimum, som är skyddat från inkomstbeskattning och införsel i lön.

Man kan för närvarande tala om synnerligen bristfälliga förhållanden i fråga om både socialvården och utpressningen av skatter. Beträffande socialvården nödgas de borgerliga kommunerna var för sig söka fastställa normer, efter vilken hjälpen skall utgå. Konstaterar man inom något organ av socialvården, att dess vårdtagare ha det för knappt, och åstadkommer en förbättring, kunna å andra sidan andra organ uraktlåta att följa med och å sin sida förbättra hjälpverksamheten. Resultatet av en dylik anarkisk anordning blir olikheter inom samma kommun och olikheter i kommuner tillhörande samma ortsgupp. I de flesta fall bli de hjälpbehövande helt beroende av vilka personer som för tillfället verkställa utredningen om hjälpbehovet.

Vi anse, att dessa olägenheter kunna undanröjas på ett enhetligt och praktiskt sätt genom att riksdagen uppdrager åt Kungl. Maj:t att verkställa en utredning och sammanställa uppgifter från hela landet för att därigenom få fram minimikostnaderna för en hälsostandard i genomsnitt för hela landet. En sådan utredning bör icke ställas på en oviss framtid utan företagas redan nu, alldeles oberoende av tidpunkten, då planerade reformer komma att genomföras. Att avveckla nuvarande orediga förhållanden och åstadkomma en bättre avvägd och mera enhetlig socialvård är en fråga av mycket stor räckvidd och betydelse, varför den icke får förhalas genom onödig tidsutdräkt.

I fråga om beskattningen skedde vissa ändringar rörande ortsavdragen i förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt år 1938, vilka trots konsumtionskostnadernas stegring under krigsåren ha tillämpats oförändrade. Kommunalskatteberedningens betänkande med förslag till ny kommunalskatte- lagstiftning föreligger, och en kungl. proposition väntas inom en snar framtid. Ortsavdragen väntas bli höjda jämfört med nu gällande ortsavdrag enligt 1928 års kommunalskattelag, men någon utredning om och fastställande av det existensminimum, som bör vara skyddat från skattskyldighet, tänker man sig troligen icke. Skatteindrivningsförordningen verkar också i sin brutala kraft ganska planlös och hänsynlös, då skattebetalarens existensminimum icke är fastställt och skyddat mot omdömeslösa skatteindrivare.

Motion angående utredning om vad som är att anse såsom existensminimum.

(Forts.)

Fastställes ett i lag skyddat existensminimum för medborgarna i detta land, måste därav också följa, att såväl socialvårdens olika hjälpformer inbördes som beskattningen bringas i överensstämmelse med varandra och att den ekonomiskt sämst ställda delen av vårt folk erhåller detta nödvändiga skydd.

Utskottet har i sitt utlåtande i anledning av motionen hemställt, att densamma ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda. Som motivering anföres, att kommissionens för ekonomisk efterkrigsplanering framställning remitterats till olika myndigheter och organisationer för yttrande, och att man bör avvakta Kungl. Maj:ts ställningstagande till frågan sedan remissvaren ingått.

Enär vi anse, att skydd för existensminimum även bör omfatta skattefrihet och skydd från skatteinförsel, finna vi det fortfarande nödvändigt, att riksdagen i skrivelse delgiver Kungl. Maj:t detta och anhåller om sådan verkställighet i ärendet, som i motionen yrkats, nämligen att sedan utredning och fastställande av existensminimum skett, Kungl. Maj:t framlägger proposition för riksdagen med förslag till sådana ändringar i fattigvårdslagen, lagen om kommunala pensionstillskott, skattelagarna och indrivningsförordningen, som äro behövliga för att tillförsäkra varje medborgare ett existensminimum.

Jag yrkar sålunda, herr talman, bifall till vår motion.

Herr **Jansson** i Kalix: Herr talman! Motionärerna synas ha den uppfattningen, att den av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering hos Kungl. Maj:t begärda utredningen skulle avse endast vissa socialgrupper i samhället. Inom utskottet ha vi en motsatt uppfattning.

Vi ha funnit, att framställningen avser en utredning om existensminimum för befolkningsgrupperna oavsett deras arbetsanställning, behov, arbetets art eller dylikt. Ett studium av kommissionens framställning till Konungen ger nämligen besked om att kommissionen är medveten om och avsett, att denna begärda utredning skall komma att belysa vad som skall anses vara existensminimum för en familj, därvid icke endast hänsyn skall tagas till vad man kallar en hälsostandard utan utrymme även skall lämnas för sådana svårbestämbara element som godtagbar minimikostnad för olika kultur-, rekreations- och förströelsebehov. Dit hör också frågan om individuella variationer, t. ex. i fråga om behovet av kläder, arbetsbesparande hemutrustning o. s. v. När kommissionen dessutom har framhållit nödvändigheten av att denna utredning skall bli så omfattande som möjligt och komma att beröra landets olika delar och olika befolkningsgrupper, så har utskottet funnit, att motionärernas önskemål i det stycket ha blivit tillgodosedda, detta så mycket mer som utskottet har inhämtat, att kommissionens hemställan till Konungen redan är ute på remiss hos olika instanser.

När motionärerna till sist yrka på att riksdagen skall besluta skriva till Kungl. Maj:t om proposition med förslag till ändringar i fattigvårdslagen, lagen om kommunala pensionstillskott, skattelagarna och indrivningsförordningen, så menar utskottet, att detta är att springa litet för fort. Först bör man väl se resultatet av utredningen innan man beslutar en hemställan om att åtgärder skola vidtagas för att framlägga en proposition i berörda ärende. Detta är den riktiga gången, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 20.

Interpellation.

Herr **Pettersson** i Dahl erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Då egnahemsreformen 1939 genomfördes, bestämdes, att räntan på jordbrukslån skulle vara fast. Räntefoten skulle fastställas efter medelräntan för statens obligationer under de tre närmast föregående åren före lånets beviljande med tillägg av en fjärdedels procent för att bestrida statens förvaltningskostnader. Förslag härom hade framlagts av jordbruksministern, som till stöd för sin mening anförde, att det vid startandet av ett jordbruk vore till fördel att veta, till vilka belopp ränteutgifterna skulle komma att uppgå under en längre tid framåt. Därigenom underlättades möjligheterna att genom någorlunda säkra kalkyler beräkna, hur stort kapital, som med utsikt till framgång borde kunna investeras i jordbruksföretaget. Jordbruksministern tillade, att det ur denna synpunkt inte kunde undgås, att räntans höjd blev beroende av den tidpunkt vid vilken krediten upptogs. Detta kunde antagas föra med sig, att när ränteläget är högt försiktighet komme att iakttagas med igångsättandet av jordbruksföretag, om icke fastighetsvärdena stode lågt eller konjunkturerna för jordbruksproduktionen märkbart företedde en stabil lönsamhet. Att sådan hänsyn toges sammanfölla väl med förhållandena inom all ekonomisk verksamhet.

Dessa allmänna synpunkter äro också enligt min mening fullt riktiga. Emellertid tillade jordbruksministern i sin motivering uti ifrågavarande proposition, att sådana ränteförhållanden kunna inträda, som föranleda statsmakterna att vidtaga åtgärder för tillgodoseende av det mindre jordbrukets kreditbehov till lägre räntor. Ett sådant förhållande har enligt min uppfattning nu inträtt.

Riksbanksfullmäktige beslöte för någon tid sedan att sänka riksbankens diskonto med en halv procent. Som en följd härav har en sänkning av det allmänna ränteläget ägt rum. Såväl sparbanker som affärsbanker ha sänkt eller komma att sänka sina räntesatser med en halv procent, och även jordbrukskassorna ha tillkännagivit, att räntesänkning skall ske. Såvitt man nu kan bedöma torde det vara riksbanksfullmäktiges avsikt att hålla diskontot kvar på den nivå, där det nu befinner sig, och undvika förändringar i ränteläget. När nu en allmän förskjutning nedåt av räntenivån ägt rum, kan det inte vara förenligt med rättvisa att egnahemslåneräntan ligger högst. Räntan på dessa lån ligger nämligen för närvarande relativt högt. Detta beror bland annat därpå, att obligationer försålts till betydande belopp mot en så pass hög ränta som 4 procent. Medelräntan för statens obligationer ligger därför för närvarande ganska högt.

Även om goda skäl kunna anföras för att räntan på egnahemslånen bör vara fast synes dock rättvisan bjuda, att denna ränta sänkes, då det allmänna ränteläget mera varaktigt förskjutes nedåt. Om, som man har anledning förmoda, ett dylikt förhållande nu inträtt, bör också en sänkning av räntan på egnahemslånen företagas, i varje fall på nyutlämnade lån. Räntan på dessa lån belöper sig för närvarande till 3,6 procent. En sänkning motsvarande den allmänna räntesänkningen synes önskvärd.

Med anledning av vad jag sålunda anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en sänkning av räntan på egnahemslånen?

Denna anhållan bordlades.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

§ 22.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Andersson* i Löbbo *m. fl.*, nr 470, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 128, med begäran om bemyndigande att utfärda bestämmelser om hyresbidrag till ovana skogsarbetare;

herr *Fröderberg*, nr 471, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128;

herr *Nilsson* i Kristinehamn *m. fl.*, nr 472, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 125, angående nedsättning av räntan å tertiärlån m. m.;

herr *Pettersson* i Norregård *m. fl.*, nr 473, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 83, med förslag till lag om ändrad lydelse av 32 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); och

herr *von Friesen m. fl.*, nr 474, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 88, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 11 september 1936 (nr 506) om förenings- och förhandlingsrätt, m. m.

Dessa motioner bordlades.

Kammarrens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.44 em.

In fidem

— *Sune Norrman.*